

Reportatges | Actualitzat el 02/09/2020 a les 07:26

?Resistència natural o lluita química?

Des que al segle XIX van arribar d'Amèrica les principals plagues de la vinya, seguim combatent-les amb productes fitosanitaris

Josep M Albet mostra el raïm perfectament sa d'un dels ceps resistents | Joan Nebot

Enguany ha estat una anyada catastròfica pel que fa a la plaga del míldiu. Les abundoses pluges de primavera van propiciar que aquest fong s'estengués per tot el vinyar català, afectant els raïms incipients, però també els pàmpols i fins i tot les vergues.

Al Penedès, els pagesos es van emprar a fons tractant les vinyes, mirant de salvar el màxim de raïm possible. Malgrat els múltiples tractaments que es van fer, totes les vinyes s'han vist afectades en algun grau. **La majoria de viticultors han tingut pèrdues d'entre el 70 i el 50% de la collita, malgrat les grans quantitats de sulfat de coure amb que s'ha tractat els ceps.** En moltes parcel·les, les més humides o les plantades amb les varietats més sensibles com el macabeu, **la pèrdua de la collita ha estat del 100%.**

En mig dels ceps devastats, n'hi ha uns quants, un aquí, un altre a la passada del costat, que no mostren

la més mínima afectació...

Passejant per les vinyes d'Albet i Noya, a l'entrada de Lavern, en Josep M. Albet ens mostra els estralls: una vinya de macabeu en la que no hi ha ni un sol gotim sa. Al final de la passada, però, ens espera una sorpresa: **en mig dels ceps devastats, n'hi ha uns quants, un aquí, un altre a la passada del costat, que no mostren la més mínima afectació.** En Josep M ens en dona l'explicació: **són alguns dels ceps experimentals que formen part del projecte Varietats Autòctones Resistent i Adaptades al Canvi Climàtic (VRIAACC).**

El raïm dels ceps resistent no mostra cap afectació del mildiu. Foto: Joan Nebot

Corria el 1998 quan en Josep M Albet i Noya va veure que a França, Alemanya i Suïssa estaven treballant amb les anomenades PIWI (abreviació alemanya per Varietats de Raïm Resistent als Fongs) que són fruit de la hibridació per encreuament floral entre ceps de diverses varietats.

El 2006 inicia les primeres proves, plantant 5 o 6 ceps de deu o dotze varietats desenvolupades en aquests països i que ja hi estaven donant fruits. Les varietats eren chardonnay, prior, baron, souvignier gris, entre d'altres. També el celler Alta Alella estava treballant amb la varietat negra PIWI chamurcin. Els resultats van ser molt bons, però com explica Albet: **?No podíem tornar a caure en l'error que vam cometre quan vam estendre pels nostres vinyars el cabernet sauvignon, el chardonnay i altres varietats foranes. Per no perdre la identitat dels nostres vins, el que havíem de fer era crear noves varietats resistent basant-nos en les nostres varietats autòctones?.**

Així, han treballat amb les varietats macabeu, xarel·lo i parellada, en blanques, i ull de llebre i garnatxa en negres. Inicialment havien de ser moltes més, però els recursos que han aplegat els tres cellers que han vist clar el projecte i s'hi han abocat, que són Albet i Noya, que és el que lidera el projecte, juntament amb Alta Alella i Cellers Josep Piñol, els han fet centrar-se només en aquestes cinc.

Treballem amb el tècnic suís Valentin Blattner, que és el que s'anomena un ?obtentor?, especialista en fer els encreuaments i que disposa de bases de dades amb les característiques de cada varietat i les resistències de cadascuna.

Des d'aleshores, entre els vivers a Suïssa on es prova la viabilitat inicial de cada encreuament, i les proves fetes a la hectàrea i mitja que hi ha dedicat Albet i Noya, s'han assajat unes 300.000 varietats. D'entre aquestes 300.000, se n'ha seleccionat les 1.500 que actualment estan plantades en aquesta hectàrea i mitja i entre les quals ja es pot dir que hi ha les varietats que finalment seran seleccionades. Però encara s'ha de completar el procés de selecció per anar descartant les que no serveixen.

Justament, aquest any que ha estat crític amb el míldiu, servirà per descartar-ne unes quantes, totes les que no hagin mostrat una bona resistència a aquest fong.

També es descartaran totes les que no tinguin un caràcter idèntic a la varietat mare - macabeu, xarel·lo, parellada, ull de llebre o garnatxa-, les que siguin poc productives, les que madurin massa aviat, les que siguin sensibles a altres plagues com l'oïdi, o a la sequera... molts paràmetres que expliquen perquè s'haurà hagut de treballar amb 300.000 encreuaments per acabar seleccionant-ne només una dotzena.

Justament per fer aquesta selecció, enguany s'estan fent micro-vinificacions. El dia en que es va fer aquest reportatge, els tècnics del VITEC, el Centre Tecnològic del Vi de Falset, havien estat veremant 38 varietats blanques per vinificar-les, cadascuna per separat, cep a cep, i la setmana següent hi han de tornar per veremar-ne unes 30 més. Més una vintena més de raïm negre, que es vinifiquen directament a Albet i Noya.

Varietat resistent amb nul·la afectació pel fong. Foto: Joan Nebot

?Potser sortirem amb varietats que només siguin resistents a míldiu i oïdi?, explica Albet, ?sense aconseguir encara que siguin més tardanes, més adaptades al canvi climàtic. Perquè cada paràmetre que afegeixes, redueix el nombre de varietats gairebé en un 90%. Aleshores has de tornar a començar els encreuaments: les varietats resistents a míldiu i oïdi es tornen a encreuar amb varietats tardanes, per aconseguir que tinguin tots dos trets... Però aleshores tornes a allargar el termini uns cinc o sis anys més de selecció. I no ens ho podem permetre, així que segurament sortirem amb aquesta primera generació i després seguirem amb el projecte per aconseguir que a més a més, siguin tardanes. Quan entres en el procés de selecció i millora vegetal... no acabes mai, **i nosaltres volem tenir-ho disponible en uns cinc anys?**.

Vinya afectada pel mildiu. Foto: Maria Rosa Ferré

Les noves varietats, legals o il·legals?

I quan hagi acabat el procés de selecció i de multiplicació dels ceps seleccionats per poder abastir viviers i viticultors, seran legals?

Les noves varietats no són il·legals, només cal que s'autoritzi per part de l'administració, Incavi, Ministerio i UE. Però en això no hi ha cap diferència amb les varietats recuperades: quan es recupera una antiga varietat prefil·loxèrica (com ha passat fa poc amb la carinyena blanca, per exemple), han de passar aquest procés. I segons Albet, un cop els tècnics de l'Incavi han vist els bons resultats, especialment en aquest any crític pel mildiu, és la pròpia administració qui té interès en autoritzar-les. Incavi i Ministerio poden fer els tràmits alhora. I pel que fa a la UE, ja hi ha moltes d'aquestes varietats autoritzades a França, Alemanya, Itàlia, així que tampoc ha de ser un entrebanc.

Ecològicament respectuoses o unes infiltrades artificials?

Josep M Albet ho té clar: Aquestes noves varietats són la opció més ecològicament sostenible. El seu celler va ser pioner a l'estat espanyol en el conreu i producció ecològica de vinya i vi, així que és especialment sensible a aquest tema.

Josep Maria Albet: "Amb aquestes varietats, enguany hauríem estalviat abocar tones i tones de metall a la natura i hauríem salvat la collita sencera"

¿Enguany els viticultors hem hagut de fer fins a 15 o 18 tractaments amb sulfat de coure a les vinyes... i tot per acabar perdent una gran part de la collita. Amb aquestes varietats, hauríem estalviat abocar tones i tones de metall a la natura i hauríem salvat la collita sencera?, explica.

De fet, el mètode d'encreuament que s'empra per crear les noves varietats resistents és la reproducció sexual, però en aquest cas assistida. És un mètode molt més natural que no pas el de reproducció per clonació, que és el que s'està fent servir actualment i des de fa segles a l'agricultura convencional per conrear i multiplicar la vinya.

Un dels motius de l'alta sensibilitat de la vinya actual a les plagues és precisament aquesta reproducció per clonació. Aquest mètode ha evitat que les varietats evolucionin per selecció natural i es facin resistents a les plagues.

Les varietats actuals són idèntiques, sense cap evolució, a com eren fa més de 100 anys. El xarel·lo, el macabeu, o el merlot, totes les varietats actuals són clons idèntics de com eren aquestes varietats abans que a mitjan segle XIX arribessin d'Amèrica les plagues: el 1845 entra l'oïdi a Europa, el 1863 la fil·loxera i el 1875 el mildiu.

Per combatre-les, es van assajar diverses solucions, una de les quals va ser desenvolupar varietats resistents (híbrids productors directes) que van arribar a ser el 30% de la vinya europea. Finalment, però, per combatre la fil·loxera es va optar per l'empelt en peus resistents, i per combatre l'oïdi i el mildiu, es va optar per la via del tractament amb productes químics, vist que alguna de les varietats resistents desenvolupades aleshores no garantien la qualitat desitjada.

Més sensibilitat ecològica que fa cent anys

Però actualment la sensibilitat ecològica és molt més gran, i ja es veu que abocar gran quantitat de productes fitosanitaris, siguin d'origen sintètic o d'origen natural com el coure o el sofre, no és sostenible. I alhora, els coneixements per desenvolupar les varietats resistents, estan molt més desenvolupats.

A més a més, la globalització porta altres plagues: la Xylella fastidiosa ja està a Mallorca, la Flavescència daurada a l'Empordà i la Drosophila suzukii ja està afectant la cirera al Baix Llobregat. Les combatrem totes amb productes fitosanitaris, això si és que en trobem d'efectius? O millor intentem desenvolupar resistència natural en les plantes?

Potser el lideratge en la cerca de solucions per a tot un sector tan important per a Catalunya com és el vitivinícola, no hauria de recaure en tres cellers i un tècnic suïs.

Segons afirma Josep M Albet: **¿Estariem encantats si l'administració fes un pas endavant per agafar el lideratge d'aquest programa. Enguany, a banda de la enorme quantitat de diners que s'han gastat els viticultors en tractaments, total per acabar perdent gran part de la collita, l'administració catalana ha abocat 15 milions d'euros en ajuts per les pèrdues del mildiu. Amb aquests diners es podria pagar el programa complet per desenvolupar varietats resistents amb totes les varietats autòctones que hi ha a Catalunya. I encara sobrarien diners?.**